

Колос А. О.
студентка групи ПС-21
юридичного факультету ТНЕУ

Паськів Р. В.
студент групи СРМ-21
юридичного факультету ТНЕУ

Науковий керівник: к.психол.н., доцент, доцент кафедри
психології та соціальної роботи ТНЕУ
Гірняк А.Н.

ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНА ПРОФІЛАКТИКА ДЕЛІНКВЕНТНОЇ ПОВЕДІНКИ ПІДЛІТКІВ

Статистика свідчить, що кількість молодих правопорушників в Україні невинно зростає. Попри те, що неповнолітні віком від 14 до 17 років складають лише 7% населення України, але вони скоюють чверть усіх злочинів і до 70% групових. Відмічається зростання підліткової жорстокості, почастишання у цій віковій групі тяжких злочинів; збільшення рецидивної злочинності, спрямованість юні на корисливо-насильницькі злочини, а також посилення віктимності [3, 91]. Відтак проблема поведінкових відхилень підлітків потребує ґрунтовного психолого-педагогічного дослідження з метою здійснення ефективної соціальної пропедевтики асоціальних проявів.

Делінквентна поведінка – протиправна поведінка людини, дії якої відхиляються від встановлених норм, загрожують благополуччю інших людей або соціальному порядку та є кримінальними в крайніх своїх проявах. Варто зазначити, що делінквентна поведінка є певним поведінковим розладом, що спричиняється віковими, психопатологічними та іншими властивостями особистості підлітків чи особливостями їх соціалізації.

Нині за критерієм спрямованості виокремлюють такі типи особистості неповнолітніх правопорушників:

1) неповнолітні із злочинною спрямованістю (10-15%) – для них характерні агресивність, жорстокість, схильність до марнування часу, азартних ігор, висока злочинна активність;

2) негативно спрямовані особи (40%) – характеризуються звичкою до безцільного проведення часу, схильністю до випивок; злочини скоюють не в результаті активної підготовки, а неначе «пливучи за течією»;

3) особи з нестійкою особистісною спрямованістю (30%) – володіють низкою як позитивних, так і негативних властивостей; злочини чиняться, першочергово, за престижними мотивами або в результаті наслідування референтних осіб;

4) позитивно спрямовані неповнолітні (25%) – злочини чинять випадково, в результаті так званої «дитячої мотивації» – легковажності або неправильної оцінки вчинків та їх наслідків [2].

Підлітки більше за інші вікові групи страждають від нестабільності соціальної, економічної й морально-культурної криз у державі, і швидше втрачають просоціальну спрямованість на традиційні цінності та ідеали. Також, відомо, що підлітковий вік

відрізняється підвищеною чутливістю до зовнішніх і внутрішніх чинників, оскільки в цей час радикально змінюється соціальний статус молоді.

Основними детермінантами делінквентної поведінки неповнолітніх є:

а) характеристики особистості неповнолітнього (психологічні особливості, морально-етичні детермінанти тощо);

б) дисфункції соціальних інститутів (сім'ї, сфери освіти, неформальних груп і спільнот);

в) вплив суспільно-групових чинників (ЗМІ, неблагополучного дозвілля, асоціальних субкультур та ін.) [1].

Профілактика делінквентної поведінки підлітків охоплює два основних напрямки: загальна профілактика делінквентності та індивідуальна профілактика делінквентності. У підлітковому віці дорослі втрачають свій вплив на дитину й усе більшого значення для неї набувають стосунки з найближчим оточенням, а саме з однолітками, які викликають довіру. Тому основний акцент пропедевтичної роботи – робота з групою, яка включає профілактику причин і наслідків делінквентної поведінки. Формами профілактичної роботи є проведення рольових ігор, завдяки яким досягається розвиток особистості, навичок спілкування в колективі; диспути у формі ділової гри; екскурсії у колонії; профілактичні бесіди.

Кожна шкільна профілактична програма повинна містити в собі превентивні компоненти, через які здійснюється виховний вплив на учня. У соціально-профілактичній роботі здійснюється посередницька діяльність із залучення до соціальнопедагогічної профілактики делінквентної поведінки підлітків їх батьків, соціальних служб, міліції [5]. Важливим аспектом є також організація вільного часу підлітка. У даному випадку надається інформація щодо діяльності гуртків, спортивних секцій, клубів, дитячих і молодіжних організацій в яких підліток міг би реалізувати природні схильності, розвинути власні здібності, задовільнити потребу у визнанні та позитивно самоствердитися.

У процесі роботи психолога та соціального педагога з підлітком-делінквентом потрібно дотримуватися таких стратегій: а) визначення проблеми, пояснення чому зміна поведінки в позитивну сторону є важливою для самого підлітка; б) усунення суб'єктивних бар'єрів та об'єктивних перешкод; в) забезпечення вибору; г) прояви емпатії та співчуття; д) забезпечення зворотного зв'язку; ж) спільне напрацювання цілей і захопливих перспектив; з) підтримка й демонстрація активної допомоги в процесі змін учня. Усі вище подані стратегії покликані мотивувати підлітка до змін у його стилі життя, характері поведінки, вплинути на особистість учня, його свідомість з метою формування позитивних якостей характеру та профілактику делінквентної поведінки. Варто зазначити, що соціальний працівник має володіти науковими педагогічними знаннями про засоби впливу на підлітків, навичками психокорекційної роботи, організаторськими здібностями, а також проявляти індивідуально-особистісний підхід до важковиховуваних підлітків.

Також у цій роботі особливе значення має інформаційно-просвітницька робота (лекції, організація зустрічей з фахівцями, з людьми, які в минулому скоювали злочини, але тепер налагодили власне життя, консультації юриста); здійснення соціального супроводу неповнолітнього (вивчення соціальної ситуації; мінімізація негативного впливу оточення; вирішення особистісних проблем); організація зайнятості підлітків (залучення до суспільнокорисної роботи,

волонтерства, організація змістовного дозвілля) та сприяння самореалізації й самовдосконаленню підлітків із делінквентною поведінкою. Відповідно, психолого-педагогічні технології профілактики делінквентної поведінки спрямовані на творення наставником різноманітних ситуацій успіху спільної діяльності через які підліток відпрацьовує навички самопізнання, саморегуляції, саморозвитку, самовдосконалення і творчої самореалізації [4; 6].

Отже, основними напрямками роботи із підлітками з делінквентною поведінкою є первинна та вторинна профілактика правопорушень, інформаційно-просвітницька діяльність, соціальна реабілітація неповнолітніх, які мали досвід протиправної поведінки та психолого-корекційна робота з ними. Реалізація цих напрямів забезпечується шляхом упровадження комплексу стратегій, соціально-педагогічних технологій, форм і методів роботи соціального педагога як у загальноосвітніх закладах, так і за їх межами.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Абульханова-Славская К. А. Стратегия жизни. / К. А. Абульханова-Славская. – М.: Мысль, 1991. – 334 с.
2. Алексенко О. Діти нашого сьогодення: [про антисоціальну поведінку підлітків] / О.Алексенко // Соціальна педагогіка. – 2009. – № 7(липень). – С. 44-45.
3. Бакун Т. Психодіагностика особистості та профілактика девіантної поведінки / Т. Бакун // Світло. – 2003. – № 2. – С. 91 – 95.
4. Гірняк А. Н. Соціально-психологічні детермінанти делінквентності підлітків / А. Н. Гірняк, Т. М. Карп'як. - Актуальні задачі сучасних технологій : зб. тез доповідей міжнар. наук.-техн. конф. молодих учених та студентів, Том 2 (Тернопіль, 17–18 листоп. 2016.) / М-во освіти і науки України, Терн. націон. техн. ун-т ім. І. Пулюя [та ін]. – Тернопіль: ТНТУ, 2016. – С. 318-319.
5. Федорченко Т. Рання профілактика негативних проявів у поведінці дітей. / Т. Федорченко – К.: ТОВ “Хік”, 2003. – 115 с.
6. Шарапова О. В. Комплексна програма вивчення і корекції відхилень поведінки молодших школярів / О. В. Шарапова // Нові технології навчання : наук.метод. зб. / [кол. авт.]. – К., 2002. – Вип. 33. – С. 160–166.



Коник І.

*студентка групи ПС-31 юридичного факультету
Тернопільського національного
економічного університету*

*Науковий керівник: к.психол.н., доцент кафедри
психології та соціальної роботи ТНЕУ*

Шаюк О.Я.

ВИМОГИ ДО ОСОБИСТОСТІ ТА ПРОФЕСІЙНИХ ЯКОСТЕЙ ПСИХОЛОГА

Актуальність теми. Стрімкі зміни суспільства в економічній сфері, в системі соціальних інститутів, в міжособистісних відносинах стають сутнісними характеристиками життя в сучасному світі. Ступінь і швидкість цих змін